

4. LUDWIGSDORF

Ludewigisdorph ^{[38]s.320}

Ludewigsdorf ^{[38]s.320}

Ludwigsdorf ^{[38]s.322}

villa Ludwici ^{[38]s.320}

W 1906 roku ukazał się artykuł Martina Treblina, w którym autor ten podejmuje się próby wskazania lokalizacji wiosek Burkersdorf i Ludewigsdorf. Na temat tej drugiej miejscowości czytamy tu:

„B. Wyludniony Ludewigsdorf. We wspomnianym już dokumencie z 20 października 1343 roku pewna miejscowość została określona nazwą Ludowigisdorph. Zanim przejdę jeszcze raz do tego dokumentu, pozwolę sobie najpierw wspomnieć o wcześniejszych wzmiankach o tej wiosce. Nazwę osady po raz pierwszy znajdujemy w 1332 roku w trzech dokumentach³⁷, z których pierwszy nie zawiera roku, ale jest datowany mniej więcej na ten sam czas. W pierwszym dokumencie »Natko von Scalicz, Tasso Kochel i Hermann de Hertwici villa« potwierdzają sprzedaż połowy wsi »villa Ludwici«, wraz z przynależnym do niej lasem, przez ich krewnego imieniem Jarusius, syna zmarłego Budmira i jego matkę, na rzecz Heinricha, opata klasztoru Grüssau (pol. Krzeszów).

Bolko, książę śląski, pan na Fürstenbergu (pol. Książ) i Schweidnitz (pol. Świdnica), potwierdza w drugim dokumencie z 31 stycznia 1332 roku tę sprzedaż, mianowicie połowę wioski Ludewigisdorph wraz z przynależnym do niej lasem, położonym w kierunku klasztoru, za 16 marek praskich groszy; w trzecim dokumencie Jarusius potwierdza otrzymanie kwoty sprzedaży.

Regesty śląskie objaśniają w skorowidzu tę nazwę miejscowości jako »Ludwigsdorf w Czechach koło Trautenau (czes. Trutnov)«. Jednakże takowej wioski nie można odnaleźć w ani w wykazach nazw miejscowości, ani na mapach. Omyłka jest tym bardziej jaskrawa, że drugi dokument zakłada, że Ludewigisdorph położony jest w pobliżu klasztoru Grüssau (pol. Krzeszów). Jest tu połowa wioski Ludewigisdorph wraz z przynależnym do niej lasem (...)»³⁸.

37 Przypis dolny 2: „Regesty Śląskie, numery 5083, 5084 i 5092”, w oryginale: „2) Schles. Regest. Nr. 5083, 5084, 5092”.

38 M. Treblin, *Kleine Beiträge zur Siedlungskunde im ehemaligen Fürstentum Schweidnitz*, [38]s.320; w oryginale: „B. Die Wüstung Ludewigsdorf. In der schon erwähnten Urkunde vom 20. Oktober 1343 wird eine Ortschaft Ludowigisdorph genannt. Ehe ich auf diese Urkunde nochmals eingehe, will ich zuvor die früheren Erwähnungen dieses Dorfes anführen. Zum ersten Male findet sich der Name der Siedlung im Jahre 1332 in drei Urkunden 2), von denen die erste ohne Angabe des Jahres doch um dieselbe Zeit anzusetzen ist. In der ersten Urkunde bekräftigen »Natko von Scalicz, Tasso Kochel, Hermann de Hertwici villa«, den Verkauf der Hälfte von »villa Ludwici« samt dem zugehörigen Walde, durch ihren patruelis Jarusius, Sohn des weiland Budmir und seine Mutter an Herrn Heinrich, Abt von Grüssau. Bolko, Herzog von

„(...) położonym w kierunku klasztoru, sprzedana. Tak więc lasu należącego do Ludewigisdorph można przeszukiwać tylko w pobliżu Grüssau (pol. Krzeszów). Ponadto dokument z 1343 roku (jak wyżej), pokazuje, że (jak widać) wszystkie wspomniane w nim miejscowości znajdowały się w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Schömborg (pol. Chełmsko Śląskie), a więc także i Ludewigisdorph nie mógł leżeć zbyt daleko od miasta Schömborg (pol. Chełmsko Śląskie). Prawdopodobnie w dokumencie tym mowa o sprzedaży, w trakcie której klasztor Grüssau (pol. Krzeszów) oraz Conrad von Cyrna kupili drugą połowę wsi Ludewigisdorph. Dlatego też miejscowości Ludewigisdorph należy szukać w pobliżu Grüssau (pol. Krzeszów) i Schömborg (pol. Chełmsko Śląskie). Petrus Keylich wspominał w swoim (przeze mnie często) tak zwanym »Archiwum«³⁹, że dzisiejszy Ullersdorf (pol. Ulanowice) w powiecie Landeshut (pol. Kamienna Góra), to dawny Ludewigisdorph, mianowicie zakłada on zmianę nazwy po upadku starej i budowie nowej osady. Uzyskało jego »domniemanie nowe prawdopodobieństwo dlatego, że starzy mieszkańcy Ullersdorf (pol. Ulanowice) mieli mówić: niegdyś istniały także zabudowania poniżej, od pańskiego dworu w kierunku Liebau (pol. Lubawka) i przeniesione stąd zostały dopiero po byłej sekularyzacji na drugą stronę (to znaczy na południe), gdzie dziś stoi cała wieś; 2. niektóre z nich stoją jeszcze w 1784 roku, a jednym z nich jest dom obecnego myśliwego Franza Linkego; 3. wieś miano wcześniej nazywać Ludewigsdorf...«. To, że wioski nie przenoszono bez szczególnego powodu, jest rzeczą oczywistą. Z drugiej strony istnieje duże prawdopodobieństwo, że stara osada Ludewigsdorf w wyniku wojny trzydziestoletniej uległa zniszczeniu, a na południe od pustkowia po niej zbudowano nową osadę, której nadano nazwę Ullersdorf (pol. Ulanowice). Do dziś często można zaobserwować, że właściciel spalonego domu woli rozpocząć jego odbudowę raczej obok lub w pobliżu ruin, gdyż rozbiórka i wykopywanie resztek murów wymaga wiele wysiłku i czasu.

O dawnej osadzie donosił też Patschovsky w 1889 roku⁴⁰, nie znając wywodów Petrusa Keylicha, podobnie jak (...)»⁴¹.

Schlesien, Herr von Fürstenberg und zu Schweidnitz, bestätigt in der zweiten Urkunde vom 31. Januar 1332 diesen Verkauf, nämlich die Hälfte des Dorfes Ludewigisdorph samt dem dazu gehörigen Walde, auf das Kloster zu legen, um 16 M. Prager Gr; in der dritten Urkunde bestätigt Jarusius den Empfang der Verkaufssumme. Die schlesischen Regesten erklären im Register diese Ortschaft für »Ludwigsdorf in Böhmen bei Trautenau«. Ein derartiges Dorf war in keinem Ortsverzeichnisse und auf keiner Karte zu entdecken. Der Irrtum ist umso auffallender, da die zweite Urkunde Ludewigisdorph als nahe beim Kloster Grüssau gelegen voraussetzt. Es wird ja hier halb Ludewigisdorphi samt dem dazu gehörigen Walde (...)».

39 Przypis dolny 1: „1) lit. B.” (?).

40 Przypis dolny 2: „»Kościół 14 Wspomożycieli w Ullersdorf (pol. Ulanowice) koło Liebau (pol. Lubawka)...«, strona 50”; w oryginale: „»Die 14 Nothelfer Kirche zu Ullersdorf bei Liebau...« Seite 50”.

41 M. Treblin, Kleine Beiträge zur Siedlungskunde im ehemaligen Fürstentum Schweidnitz, [38]s.321; w oryginale: „(...) auf das Kloster zu gelegen, verkauft. Der Wald von Ludewigisdorph kann also nur in der Nähe von Grüssau gesucht werden. Ferner beweist die Urkunde von

„(...) mnich z Grüssau (pol. Krzeszów). »W przeszłości wioska miała składać się z 42 domów. Domy te ciągnęły się wzdłuż starej ulicy, czyli zaczynając od kościoła wzdłuż częściowo jeszcze stojącej alei lipowej do podnóża góry Stienerberg (pol. Święta Góra) i obecnej szosy. Dawna droga jest dziś jeszcze prywatną drogą królewskiego nad- i podleśnictwa. Przy tejże drodze znajdowała się niegdyś miejscowość Ullersdorf (pol. Ulanowice), której domostwa, jak również i kościół, ocieniało około dwudziestu lip, z których jeszcze szesnaście, których wiek aktualnie szacowany jest na około 300 lat, nadal istnieje jako świadkowie dawnych czasów. Starzy ludzie objaśniają, że widzieli dawno namalowany, który przedstawiał Ur-Ullersdorf (pol. pra-Ulanowice lub też pierwotne Ulanowice) z 42 domami«. Także Patschovsky zniszczenie dawnej osady podczas wojny trzydziestoletniej. Pierwsza udokumentowana wzmiankę o Ullersdorf (pol. Ulanowice) znajdujemy w 1643 roku⁴². Budowa nowej osady musiała więc nastąpić jeszcze podczas wojny trzydziestoletniej. Być może Ludewigsdorf został zniszczony w 1633 roku; w tymże roku również klasztor w Grüssau (pol. Krzeszów) został przez Szwedów w dużej części spalony⁴³. 100 lat po Keylichu, 250 lat po zniszczeniu, nadal lud utrzymał pamięć po starej miejscowości, i dlatego należy wierzyć przekazywane przez Keylicha wypowiedzi starych ludzi, że pierwotna nazwa osady to Ludwigsdorf. Takiemu założeniu nie przeczą też

1343 (wie oben), in der (wie gezeigt) alle angeführten Ortschaften in unmittelbarer Nähe von Schömberg liegen, daß auch Ludewigisdorph nicht allzu fern von der Stadt Schömberg gelegen haben kann. Wahrscheinlich erkaufte in dieser Urkunde das Grüssauer Kloster zusammen mit Conrad v. Cyra die andere Hälfte von Ludewigisdorph. Somit wäre also Ludewigisdorph in der Nähe von Grüssau und Schömberg zu suchen. Petrus Keylich vermutet in seinem (von mir des öftern) genannten »Archiv« 1), das jetzige Ullersdorf, Kr. Landeshut, sei das alte Ludewigisdorph gewesen, und zwar nimmt er einen Namenswechsel bei dem Untergang der alten und dem Aufbau der neuen Siedlung an. Folgende Ausführungen verdienen besondere Beachtung. Es bekäme seine »Vermutung eine neue Wahrscheinlichkeit daher, daß die alten Inwohner in Ullersdorf gehört zu haben sagen: es wären vormals auch Häuser unten von dem Herrschaftlichen Hofe nach Liebau zu gestanden und die regten davon wären erst im verflossenen Säculo auf die andere Seiten (d. h. nach Süden), wo itzo das ganze Dorf stehet, gewälzet worden; 2. davon ständen auch itzo 1784 noch einige und das Haus des gegenwärtigen Jägers Franz Linke sey eins derselben; 3. das Dorf habe vorher Ludewigsdorf geheissen... «. Daß ein Dorf nicht ohne besonderen Grund verlegt wird, ist selbstverständlich. Dagegen liegt hohe Wahrscheinlichkeit vor, daß durch den 30 jährigen Krieg die alte Siedlung Ludewigsdorf zugrunde gegangen ist und südlich der Wüstung eine neue Siedlung angelegt wurde, die den Namen Ullersdorf erhielt. Man kann es noch heute vielfach beobachten, daß der Besitzer eines abgebrannten Hauses den Wiederaufbau desselben lieber neben oder unweit der Ruine beginnt, weil das Abreißen und Ausschachten der Mauerreste zu viel Mühe und Zeit verursacht. Von der alten ehemaligen Siedlung berichtet Patschovsky 1889 2), ohne die Ausführungen von Petrus Keylich zu kennen, ähnliches wie (...)».

42 Przypis dolny 1: „Archiwum Państwowe w Breslau (pol. Wrocław), oryginały dokumentów z Grüssau (pol. Krzeszów), numer 498” ; woryginał: „Bresl. Staats-Arch). Grüss. Orig. Urk. Nr. 498”.

43 Przypis dolny 2: „Schiller »Grüssau (pol. Krzeszów) i jego najbliższa okolica« strona 7” ; woryginał: „Schiller »Grüssau und seine nächsten Umgebungen« Seite 7”.

dokumenty. Niektóre domy mogły uniknąć zniszczenia, a później zostały zburzone. Ludewigsdorf był leżał na wysokości od 520 do 530 metrów nad poziomem morza, podczas gdy dzisiejszy Ullersdorf (pol. Ulanowice) jest położony kilka metrów wyżej, na wysokości pomiędzy 533 a 542 metrów. Gdyby zaginiona miejscowość miała 42 domy, jak twierdzi Patschovsky, to dzisiejsza wioska nie osiągnęłaby ponownie rozmiarów zniszczonej. W 1733 roku była to »wioska z 12 domami«⁴⁴, w 1840 roku składała się ona z 14 domów i jednego folwarku (Knie, wydanie drugie), a w roku 1885 z 13 »zamieszkałych i niezamieszkałych budynków mieszkalnych«^{45, 46}.

Kilka informacji na temat wioski Ludwigsdorf przytoczył też Martin Treblin w swojej książce z 1908 roku:

„Miejscowość: Ludwigsdorf (zniszczony?); pierwsza wzmianka: rok 1332; dawna nazwa: villa Ludwici; źródło: Zeitschrift des Vereins für Geschichte Schlesiens, tom 40, od strony 320»⁴⁷.

„Dyslokacja miejscowości miała miejsce także koło Ullersdorf (pol. Ulanowice), powiat Landeshut (pol. Kamienna Góra). Na północ od tej wioski znajdowa-

44 Przypis dolny 3: „Archivum Państwowe w Breslau (pol. Wrocław), repetorium 39, świdnicko-jaworskie I. 31” ; woryginalne: „Bresl. Staats-Arch. Rep. 39. Schweidn.-Jauer I. 31”.

45 Przypis dolny 4: „Gemeinde-Lexikon für die Provinz Schlesien 1887”.

46 M. Treblin, Kleine Beiträge zur Siedlungskunde im ehemaligen Fürstentum Schweidnitz, [38]s.322; woryginalne: „(...) der Grüssauer Mönch. »Früher soll das Dorf aus 42 Häusern bestanden haben. Diese Häuser zogen sich an der alten Straße, also von der Kirche angefangen längs der zum Teil noch stehenden Lindenallee bis an den Fuß des Stienerberges und an die jetzige Chaussee hin. Die alte Straße ist jetzt noch Privatweg für die Kgl. Ober- und Unterförsterei. An diesem Wege stand also früher der Ort Ullersdorf, dessen Häuschen, sowie auch die Kirche ca. 20 Linden beschatteten, von denen noch 16, deren Alter jetzt auf ca. 300 Jahre geschätzt wird, als Zeugen längst vergangener Zeiten vorhanden sind. Ältere Leute erklären ein altes gemaltes Bild, welches Ur-Ullersdorf mit den 42 Häusern darstellt, gesehen zu haben.« Auch Patschovsky nimmt eine Zerstörung der alten Siedlung im 30 jährigen Kriege an. Die erste urkundliche Erwähnung von Ullersdorf findet sich im Jahre 1643 1). Es müßte also der Aufbau der neuen Siedlung noch während des 30jährigen Krieges erfolgt sein. Vielleicht wurde Ludewigsdorf 1633 zerstört; in diesem Jahre wurde auch das Kloster Grüssau zum größten Teile von den Schweden in Asche gelegt 2). 100 Jahre nach Keylich, 250 nach der Zerstörung, hat sich also noch eine Erinnerung an die alte Ortschaft im Volke erhalten und darum kann man auch den durch Keylich überlieferten Aussagen alter Leute Glauben schenken, daß der Name der ursprünglichen Siedlung Ludwigsdorf gewesen sei. Dieser Annahme widersprechen auch nicht die Urkunden. Einige Häuser mögen der Vernichtung entgangen und später abgerissen worden sein. Ludewigsdorf lag ungefähr in einer Meereshöhe von 520 bis 530 m, während das heutige Ullersdorf wenige Meter höher zwischen 533 und 542 m über N. N. gelegen ist. Hatte die untergegangene Ortschaft 42 Häuser, wie Patschovsky angibt, so würde das heutige Dorf die Größe des untergegangenen nicht wieder erreicht haben. 1733 war es ein »Dörfel von 12 Häuseln« 3), 1840 bestand es aus 14 Häusern und einem Vorwerk (Knie, 2. Aufl.) und 1885 aus 13 »bewohnten und unbewohnten Wohngebäuden« 4)“.

47 M. Treblin, Beiträge zur Siedlungskunde im ehemaligen Fürstentum Schweidnitz, [37]s.91; woryginalne: „Ort: Ludwigsdorf (Wüstung?); Erste Erwähnung: 1332; Alter Name: villa Ludwici; Quelle: Z. 40, Seite 320 f.”.

ła się osada Ludwigsdorf, która prawdopodobnie została zniszczona w czasie wojny trzydziestoletniej i po odbudowie w innym miejscu przyjęła nową nazwę Ullersdorf (pol. Ulanowice)⁴⁸. Do dziś można zauważyć, że właściciel spalonego domu odbudowę woli rozpocząć obok lub niedaleko ruin, gdyż wyburzenie i wykopanie resztek murów i drewna kosztuje zbyt wiele trudu i czasu⁴⁹.

O wiosce tej wspominał także Franz Mahner w swoim opisie historii gospodarczej klasztoru cystersów krzeszowskich z 1913 roku:

„W podobny sposób powstała okazja kupna wyniszczonej wioski Ludwigsdorf, leżącej na południe od Liebau (pol. Lubawka), w tym samym roku⁵⁰ nabyto połowę wioski wraz z lasem od niejakiego Jerusiusa za 16 marek groszy⁵¹. Drugą połowę klasztor kupił w 1343 roku⁵². Jednak wioska ta zniknęła z powierzchni ziemi w czasie kolejnych zawieruch wojennych. Przez kilkaset lat nie ma wzmianki o tej posiadłości, aż do roku 1631, gdy w końcu w tym miejscu, gdzie wcześniej znajdował się Ludwigsdorf, pojawił się klasztorny folwark Ullersdorf (pol. Ulanowice)⁵³. Dwanaście lat później mamy także wiadomości o miejscowości o takiej samej nazwie (48 ha)⁵⁴.

Zakup drugiej połowy wioski Ludwigsdorf nastąpił za czasów opata Nicolausa II, który w ciągu dwudziestu lat rządów stopniowo powiększał majątek klasztorny i wprowadził w konwencie planową politykę nabywania.

Wspólnie z rycerzem Konradem von Tschirn zakupił on w roku 1343, oprócz wioski Ludwigsdorf, czeskie podówczas jeszcze miasto Schömburg (pol. Chełmsko Śląskie) (653 ha) oraz przy nim leżące wioski Voigtsdorf (pol. Wójtowa) (295 ha), Leutmannsdorf (dziś część wsi Olszyny) (483 ha), Kratzbach (dziś

---

48 Przypis dolny 1: „Treblin, »Die Wüstung Ludewigsborf«, Z. 40, Seite 320 f.”; przywołane tu źródło to: M. Treblin, *Kleine Beiträge zur Siedlungskunde im ehemaligen Fürstentum Schweidnitz*, [w:] *Zeitschrift des Vereins für Geschichte Schlesiens*, Band 40, [38]s.320.

49 M. Treblin, *Beiträge zur Siedlungskunde im ehemaligen Fürstentum Schweidnitz*, [37]s.109; w oryginale: „Eine Ortsverlegung hat auch bei Ullersdorf, Kreis Landeshut, stattgefunden. Nördlich dieses Dorfes lag die Siedlung Ludwigsdorf, die wahrscheinlich im 30jährigen Kriege zerstört wurde und die bei ihrer Wiederaufbauung an anderer Stelle den neuen Namen Ullersdorf annahm 1). Man kann es noch heute vielfach beobachten, daß der Besitzer eines abgebrannten Hauses den Wiederaufbau desselben lieber neben oder unweit der Ruine beginnt, weil das Abreißen und Ausschachten der Mauer- und Holzreste zu viel Mühe und Zeit verursacht”.

50 Jak wynika z wcześniejszego fragmentu, mowa w 1332 roku, kiedy to zakupiono wioskę Kindelsdorf (pol. Dobromyśl).

51 Przypis dolny 2: „Ebenda. Nr. 67. 68. 69. Kreis Landeshut. Reg. 5083. 5084. 5085”.

52 Przypis dolny 3: „Ebenda. Nr. 82. 83”.

53 Przypis dolny 4: „Ebenda. Akten Rep. 40 I 13 b”.

54 Przypis dolny 5: „Ebenda. Rep. 83 Nr. 498. Rep. 135. D 178 F. 132. M. Treblin, *die Wüstung Ludewigsdorf*: *Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Altertum Schlesiens* XL 320”.

część wsi Olszyny) (429 ha), Burkersdorf i leżący na północ od Liebau (pol. Lubawka) Ober-Blasdorf⁵⁵ (pol. Błażkowa Górna) (322 ha)⁵⁶.

Także Roman Wytyczak, w swoim tekście opisującym gospodarkę klasztoru cystersów w Krzeszowie, wspomina „(...) o folwarku w Ulanowicach, o którym pierwsza wzmianka pochodzi z 1631 roku. Został on założony na gruntach zaginionej wsi klasztornej Ludwigsdorf⁵⁷. Brak tu bliższych informacji na temat tej wioski.

Na pewne wzmianki na temat wioski Ludwigsdorf można natrafić także w książce Przemysława Wiszewskiego:

„W 1332 r. opat zakupił od Jarusiusa, syna zmarłego Budimira »von Scalicz«⁵⁸, połowę wsi »Ludwigsdorf«, zniszczonej prawdopodobnie w czasie wojny trzydziestoletniej osady położonej w pobliżu Ulanowic, między Lubawką a Chełmskiem Śląskim, bliżej tego ostatniego miasta⁵⁹. Jarusius działał za zgodą matki, Katarzyny, oraz zatwierdzających prawomocność jego akcji członków rodziny, a jednocześnie wystawców interesującego dokumentu: Natko von Scalicza, Tasso Kochela i Hermana de Hartvici villa⁶⁰.

Nieco zaskakujący jest tu fakt, że Przemysław Wiszewski, choć powołuje się na opracowania Martina Treblina, to stwierdza, jakoby Ludwigsdorf znajdował się bliżej Chełmska Śląskiego, aniżeli Lubawki. Natomiast

55 Warto w tym miejscu zauważyć, że Franz Mahner błędnie identyfikuje tę ostatnią wioskę, gdyż wraz z miejscowością Schömborg (pol. Chełmsko Śląskie) zakupiono osadę Blasiansdorf, a był to graniczący z miasteczkiem Błażejów (niem. Blasdorf bei Schömborg), a nie górna część położonej koło Lubawki wioski Błażkowa (niem. Blasdorf bei Liebau).

56 F. Mahner, Beiträge... [13]s.22; „(...) In gleicher Weise gab die Möglichkeit einer Rodung bei dem südlich von Liebau gelegenen Ludwigsdorf den Anlaß, im selben Jahre die Hälfte des Ortes nebst einem Walde von einem gewissen Jerusius für 16 Mark Groschen zu erwerben. 2) Die andre Hälfte kaufte das Kloster im Jahre 1343. 3) Dieses Dorf verschwand jedoch in den folgenden Kriegsstürmen vom Erdboden. Mehrere hundert Jahre fehlt jede Erwähnung dieser Besetzung, bis im Jahre 1631 endlich an derselben Stelle, wo früher Ludwigsdorf gestanden hatte, ein Stiftsvorwerk Ullersdorf erscheint. 4) Zwölf Jahre später haben wir hier auch von einer Ortschaft gleichen Namens Kunde (48 ha). 5) Der Kauf der zweiten Hälfte von Ludwigsdorf vollzog sich unter Abt Nicolaus II., der in zwanzigjähriger Regierungszeit schrittweise den Klosterbesitz stark erweiterte und den Konvent für eine planvolle Erwerbspolitik gewann. Er kaufte im Jahre 1343 gemeinsam mit dem Ritter Konrad von Tschirn außer Ludwigsdorf die damals noch böhmische Stadt Schömborg (653 ha), die bei ihr gelegenen Dörfer Voigtsdorf (295 ha), Leutmannsdorf (483 ha), Kratzbach (429 ha), Burkersdorf und das nördlich von Liebau liegende Ober-Blasdorf (322 ha) (...)”.

57 R. Wytyczak, O gospodarce klasztoru cystersów w Krzeszowie..., [40]s.22.

58 Zapewne mowa tu o nazwisku „von Scalicz”.

59 W tym miejscu znajduje się następujący przypis dolny: „Por. Martin Treblin, Kleine Beiträge zur Siedlungskunde im ehemaligen Fürstentum Schweidnitz, »Zeitschrift des Vereins für Geschichte Schlesiens«, 40 (1906), s. 320–322; idem, Beiträge zur Siedlungskunde, s. 109”.

60 P. Wiszewski, Świat na pograniczu. Dzieje Lubawki i okolic..., [39]s.57.

z opracowań Martina Treblina wynika, że z centrum tej wioski bliżej było do rynku lubawskiego (ok. 1800 metrów), aniżeli do rynku chełmskiego (ok. 4800 metrów); mowa tu o pomiarach odległości w linii prostej.

Również i na kolejnej stronie opracowania Przemysław Wiszewskiego znajduję zaskakującą lokalizację interesującej mnie wioski. Czytam tu:

„Podsumowując powyższe obserwacje, możemy stwierdzić, że Chełmsko Śląskie było w 1. połowie XIV w. ośrodkiem włości, która obejmowała swoimi granicami okoliczne wsie: zaginiony Ludwigsdorf na północny wschód od miasta, Voigtsdorf (Wójtowa, na południowy wschód od miasta), Leutmansdorf i Kratzbach wchodzące dziś w skład położonej na północ od Chełmska wsi Olszyny, Błazejów i »Burchardisdorph«, opuszczoną przed 2. połową XVI w. wieś położoną na wschód od Chełmska, między wsiami Voigtsdorf, Łączna i Dobromyśl»⁶¹.

Jednak zaginiony Ludwigsdorf nie leżał na północny wschód od Chełmska Śląskiego, lecz na północny zachód – prawdopodobnie jest to błąd redakcyjny.

Przywołany na wcześniejszych stronach artykuł Martina Treblina zilustrowany jest mapką⁶², ukazującą domniemaną lokalizację wiosek *Burkersdorf* i *Ludwigsdorf* (reprodukcję mapy zamieszczam w swoim opisie wioski *Burkersdorf*). Wykadrowany i poddany georeferencji fragment tej mapy przedstawiony jest na ilustracji 12. Na środku tego wycinka ukazana została wioska *Ullersdorf* (pol. *Ulanowice*), natomiast tuż nad nią naniesiono grubą linię, opisaną literą „L” – to właśnie wzdłuż niej miała rozciągać się osada.

Martin Treblin przytacza też relację Wilhelma Patschovskyego, który stwierdzał: „W przeszłości wioska miała składać się z 42 domów. Domy te ciągnęły się wzdłuż starej ulicy, czyli zaczynając od kościoła wzdłuż częściowo jeszcze stojącej alei lipowej do podnóża góry *Stienerberg* (pol. *Święta Góra*) i obecnej szosy. Dawna droga jest dziś jeszcze prywatną drogą królewskiego nad- i podleśnictwa. Przy tejże drodze znajdowała się niegdyś miejscowość *Ullersdorf* (pol. *Ulanowice*), której domostwa, jak również i kościół, oceniało około dwudziestu lip, z których jeszcze szesnaście (...) nadal istnieje (...)”.

Wspomniane w tej relacji obiekty łatwo zidentyfikować na przedwojennej mapie *Mefstischblatt*⁶³ (patrz ilustracja 13), gdzie około 300 metrów na południe od przebiegającej przez centrum wioski *Ullersdorf* (pol. *Ulanowice*) szosy, znajdujemy aleję lipową, opisaną tu jako *Linde* (pol. *lipa*). Drzewa te są wyjątkowo stare, gdyż oznaczono je literami „N.D.”, a skrót ten należy rozwinąć jako *Naturdenkmal* (pol. *pomnik przyrody*). Rosną one wzdłuż drogi, która na wschodzie dochodzi do zabudowań, wśród których jest i siedzi-

---

61 Tamże, [39]s.58.

62 M. Treblin, *Kleine Beiträge zur Siedlungskunde...*, [38]s.318.

63 Mapa *Schömberg, Mefstischblatt* 5362, 1:25.000, 1936, [24].

ba nadleśnictwa (tutaj „O.F.”, czyli *Oberförsterei*), i ulanowicki kościółek (tutaj oznaczony jako kaplica, niem. *Kapelle*, w skrócie *Kp.*). Na zachodzie droga ta, w okolicach *Steiner Lehne* (pol. zbocza Świętej Góry), łączy się z szosą Lubawka – Chełmsko Śląskie.

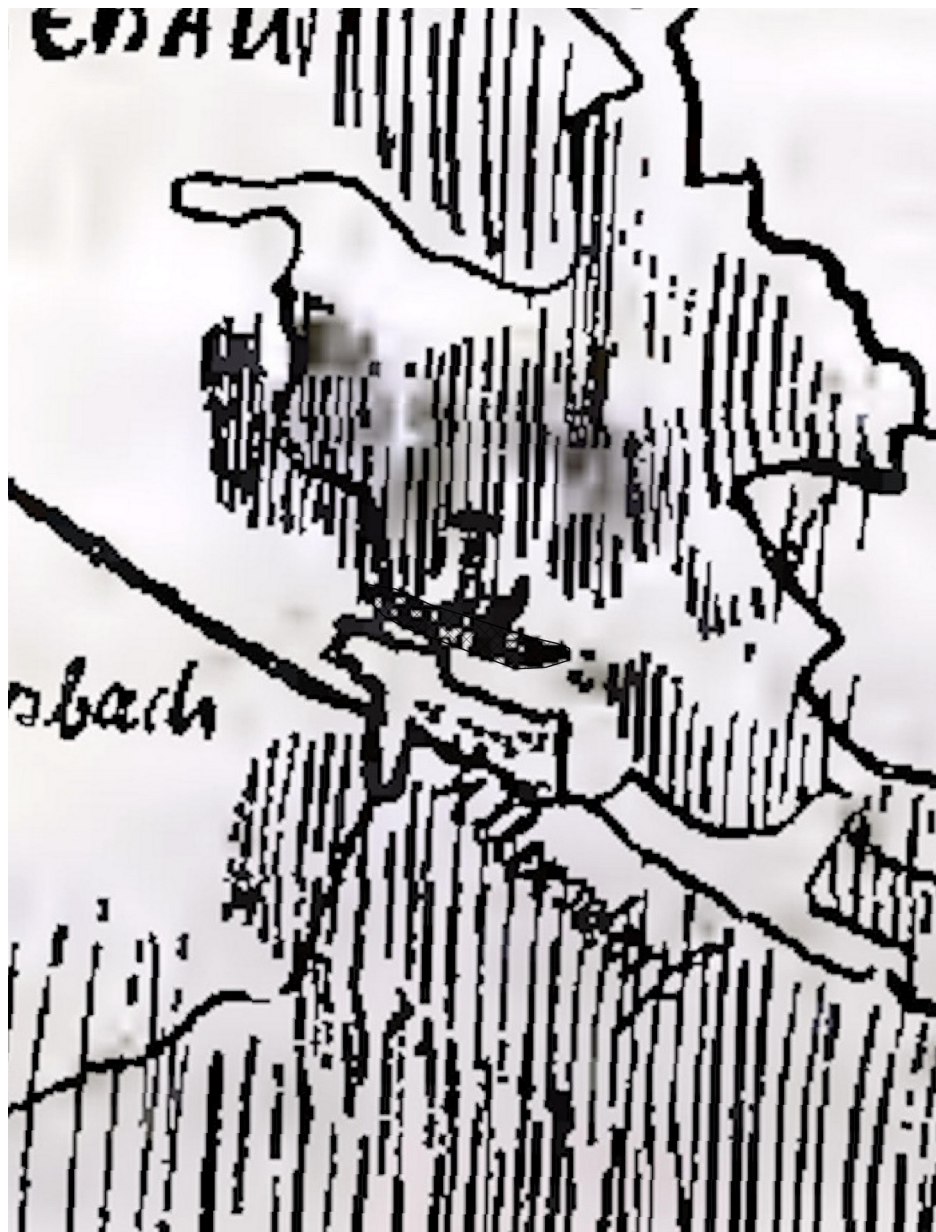
A jak miejsce po wiosce *Ludwigsdorf* wygląda na dawnych mapach Śląska, sporządzonych w latach 1764–1770 przez Ludwika Wilhelma Reglera⁶⁴? Widać tu drogę, ciągnącą się od ulanowickiego kościoła, opisanego tutaj jako „14 *nothelfer Capelle*”, aż do kapliczki zlokalizowanej przy szosie Lubawka - Chełmsko Śląskie. Ponad drogą znajduje się napis, prawdopodobnie zaczynający się od liter „St...” (być może *Stiener Lehne* jak na mapie *Mefstischblatt?*), lecz zasłonięty przez nakładające się arkusze mapy. Natomiast na północ od tejże drogi można dopatrywać się prostokątów symbolizujących budynki, jednakże symbole te, o ile faktycznie zostały tu zamieszczone, przesłonięte są przez kreskowanie oznaczające zbocze góry i z tego powodu są bardzo słabo czytelne⁶⁵.

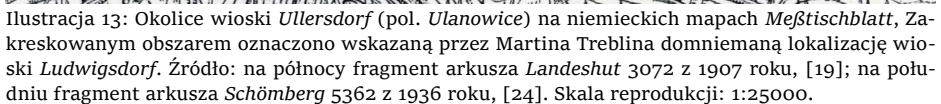
64 Mapa Ludwiga Wilhelma Reglera, Staatsbibliothek Berlin, sygn. N 15140, nr 63, [21].

65 Martin Treblin wspomina, że w tym miejscu znajdowały się podówczas jakieś zabudowania: „niektóre z nich stoją jeszcze w 1784 roku, a jednym z nich jest dom obecnego myśliwego Franza Linkego”; [38]s.321.

Ilustracja 12: Fragment mapy Martina Treblina z domniemaną lokalizacją wioski *Ludwigsdorf*. Źródło ilustracji: wykadrowany fragment mapy zawartej w artykule: M. Treblin, *Kleine Beiträge zur Siedlungskunde im ehemaligen Fürstentum Schweidnitz*, [38]s.318. Skala reprodukcji: 1:25000.

BIBLIOGRAFIA

1. Adreßbuch der Stadt und des Kreises Landeshut, Armin Werner's Buchdruckerei, Ladeshut 1911
2. Atlas von Schlesien in Specialkarten der landrätlichen Kreise und der Kreise österreichischen Antheils, Leukart, Breslau 1829
3. Gemeindelexikon für die Provinz Schlesien. Auf Grund der Materialien der Volkszählung vom 1. Dezember 1885 und anderer amtlicher Quellen, Verlag des Königlichen Statistischen Bureau, Berlin 1887
4. Gemeindelexikon für die Provinz Schlesien. Auf Grund der Materialien der Volkszählung vom 2. Dezember 1895 und anderer amtlicher Quellen, Verlag des Königlichen Statistischen Bureau, Berlin 1898
5. Gilberts Ludewig, Handbuch für Reisende durch Deutschland, Erster Theil, im Schwickertschen Verlage, Leipzig 1791
6. Gliński Radosław, Patała Agnieszka, Krajobraz kulturowy gminy Lubawka, Wydawnictwo eBooki.com.pl, Wrocław 2017
7. Grünhagen Colmar (red.), Markgraf Hermann (red.), Lehns- und Besitzurkunden Schlesiens und seiner einzelnen Fürstenthümer im Mittelalter. 1. Theil, S. Hirzel, Leipzig 1881
8. Grzelak Andrzej (red.), Lubawka, monografia historyczna miasta, Urząd Miasta i Gminy w Lubawce, Lubawka 1991
9. Jastrzębski Stanisław, Kalwaria koło Chełmska, [w:] Przydrożne Pomniki Przeszłości, zeszyt nr 25, październik 1997
10. Knie Johann, Alphabetisch-Statistisch-Topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien, Graß, Barth und Comp., Breslau 1830
11. Knie Johann, Alphabetisch-Statistisch-Topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien, Graß, Barth und Comp., Breslau 1845
12. Küchnau Richard, Schlesische Sagen III, Zauber-, Wunder-, und Schatzsagen, B. G. Teubner,, Leipzig und Berlin 1913
13. Mahner Franz, Beiträge zur Wirtschaftsgeschichte des Cistercienserklosters Grüssau, Druck von August Lax, Hildesheim 1913
14. mapa Heimatkarte des Kreises Landeshut, 1:25.000, Verlag Curt Ressel, Bunzlau 1926
15. mapa Karte des Deutschen Reiches, arkusz 473 Friedland, 1:100.000, rok 1880

16. mapa Karte des Deutschen Reiches, arkusz 473 Friedland, 1:100.000, rok 1888
17. mapa Katasterkarte der Gemeinde Klein Hennersdorf, Landeshut, rok 1929, archiwum opactwa benedyktynek w Krzeszowie, sygnatura VI/3
18. mapa Landeshut, Meßtischblatt 3072, 1:25.000, 1877
19. mapa Landeshut, Meßtischblatt 3072, 1:25.000, 1907
20. mapa Landeshut, Meßtischblatt 5262, 1:25.000, 1937
21. mapa Ludwiga Wilhelma Reglera, Staatsbibliothek Berlin, Preußischer Kulturbesitz, sygn. N 15140, nr 63
22. mapa Schmiedeberg, Meßtischblatt 5261, 1:25.000, 1940
23. mapa Schömborg, Meßtischblatt 3131, 1:25.000, 1907
24. mapa Schömborg, Meßtischblatt 5362, 1:25.000, 1936
25. mapa surowców skalnych regionu dolnośląskiego, Centralny Ośrodek Badawczo-Projektowy Górnictwa Odkrywkowego „Poltegor”, 1:100.000, Wrocław 1980
26. Michalik Krystian, Krzeszów Dom Łaski Maryi, Usługi Poligraficzne Bogdan Kokot vel Kokociński, Nowa Ruda, Krzeszów 2018
27. Nowosielska-Sobel Joanna, Strauchold Grzegorz, Wiszewski Przemysław, Gmina Lubawka. Atlas materiałów i źródeł historycznych, Wydawnictwo eBooki.com.pl, Wrocław 2015
28. Ososko Urszula, Sachs Rainer, Inwentarz archiwum opactwa benedyktynek w Krzeszowie na Śląsku. Archiwalia z okresu niemieckiego, Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii, Wrocław 2016
29. Patschovsky Wilhelm, Beiträge zur Schlesiischen Volkskunde aus dem Liebauer Thal (Fortsetzung), [w:] Mitteilungen der Schlesiischen Gesellschaft für Volkskunde, Heft IV, Nr 3, Breslau 1897
30. Patschovsky Wilhelm, Beiträge zur Schlesiischen Volkskunde aus dem Liebauer Thal, [w:] Mitteilungen der Schlesiischen Gesellschaft für Volkskunde, Heft IV, Nr 2, Breslau 1897
31. Patschovsky Wilhelm, Die Sagen des Kreises Landeshut, J. Heisig, Liebau in Schlesien 1893
32. Rose Ambrosius, Kloster Grüssau, Konrad Theiss Verlag, Stuttgart und Aalen 1974
33. Rozporządzenie Ministrów Administracji Publicznej i Ziem Odzyskanych z dnia 1 października 1948 roku o przywróceniu i ustaleniu urzędowych nazw miejscowości, Monitor Polski 1948, nr 78 poz. 692
34. Ruchniewicz Małgorzata, „Wiek ekstremów” w Lubawce i okolicach (1914–1989), Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2019

35. Sochacka Stanisława (red.), Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska, tom 9, Wydawnictwo Instytutu Śląskiego, Opole 1999
36. Staffa Marek (red.), Słownik geografii turystycznej Sudetów, tom 8, Kotlina Kamiennogórska, Wzgórza Bramy Lubawskiej, Zawory, Wydawnictwo I-Bis, Wrocław 1997
37. Treblin Martin, Beiträge zur Siedlungskunde im ehemaligen Fürstentum Schweidnitz, E. Wohlfarth, Breslau 1908
38. Treblin Martin, Kleine Beiträge zur Siedlungskunde im ehemaligen Fürstentum Schweidnitz, [w:] Zeitschrift des Vereins für Geschichte Schlesiens, Band 40, E. Wohlfarth, Breslau 1906
39. Wiszewski Przemysław, Świat na pograniczu. Dzieje Lubawki i okolic do 1810 r., Wydawnictwo eBooki.com.pl, Wrocław 2015
40. Wytyczak Roman, O gospodarce klasztoru cystersów w Krzeszowie (szkic do tematu), [w:] Klasztor nad Zadarną, Materiały na XXXIII Ogólnopolski Zlot Sudeckich Przodowników Turystyki Górskiej, Oficyna Wydawnicza Sudety, Wrocław 1994
41. Zarządzenie Ministra Administracji Publicznej z dnia 15 grudnia 1949 roku o przywróceniu i ustaleniu nazw miejscowości. Nazwy śląskich osad (przysiółków, kolonii itp.) powyżej 25 mieszkańców (część druga), Monitor Polski 1950, nr 8 poz. 76
42. Zimmermann Friedrich, Beiträge zur Beschreibung von Schlesien. Fünfter Band, bey Johann Ernst Tramp, Brieg 1785

Kontakt z autorem:
marian.gabrowski@gmail.com